

Алдакеш А.М., Қазтұтынуодағы Қарағанды университеті, қаржы, логистика және цифралық технологиялар факультеті, Ф-18-1к тобы, студент
(*Ғылыми жетекші – магистр, аға оқытушы Майкенова А.Е.*)

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ЦИФРЛЫҚ САҚТАНДЫРУ СЕКТОРЫНЫҢ ДАМУЫ

Сақтандыруға цифрлық технологияларды енгізу - бүгінде бүкіл әлемде белсенді инвестицияланатын негізгі трендтердің бірі. Цифрлық сақтандыру - жаңа термин болып саналады. Бұл сандық технологиялар арқылы сақтандыруды қорғаудың дәстүрлі немесе нақты қажеттілігін қанағаттандыру тәсілі.

Цифрландыру сақтандырушылардың базалық инновацияларға қызығушылығын айқындайды. Сақтандыру процестері мен тетіктерін оңайлату мақсатында олар цифрлық технологияларды белсенді пайдалануда.

Мұндай технологияларға: автоматтандыру, чат-боттар, деректерді бұлтты өңдеу, блок, сандық деректердің үлкен массивтерін өңдеу (BigData), жасанды интеллект элементтері бар технологиялар және мобильді қосымшалар жатады.

Бүгінгі күні сақтандырушылардың 70% ІТ-өнімдерін енгізеді, Интернет-сақтандыруды дамытады, ал сақтандырушылардың 50% онлайн сервистерді іске қосты және сақтандырудың ерікті түрлері бойынша сақтандыру дүкендерін әзірлейді.

Цифрлық сақтандыру Қазақстанда белсенді енгізілуде, бұл ретте сақтандырудың негізгі экономикалық мазмұны өзгеріссіз қалады, бірақ сақтандыруда көптеген бизнес-процестерді іске асыруды жеңілдететін басқа да ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану блок ретінде жаңа инновациялық технологияларды енгізу жүріп жатыр.

Қазіргі заманғы сақтандыруды цифрландырудың негізгі фактырлары :

- интернетті пайдалану (интернетизация);
- сандық деректерді өңдеу диджитализация (BigData);
- сақтанушының сұраныстарын дараландыру.

Цифрлық технологиялар технологиялық прогрестің объективті факторлары ретінде дәстүрлі экономиканың барлық салаларында ақпараттық-цифрлық технологияларды қарқынды енгізуді, жаңа таза цифрлық өндірістердің пайда болуын жандандырады. Сандық экономика деп өндірістік процестің негізгі факторы сандық деректер болып табылатын экономикалық қатынастар жүйесі түсініледі, бұл азаматтар мен қоғамның қажеттіліктерін ескере отырып, ақпараттық-коммуникациялық кеңістікті қалыптастыруға ықпал етеді. Өндірістік процесті цифрлық қайта құру қағидатты жаңа бағдарламалық - аппараттық шешімдерді, жаңа цифрлық технологияларды енгізу арқылы жүзеге асырылатын болады. Қазақстандағы цифрлық экономиканың қазіргі заманғы үрдістеріне сәйкес қаржы саласын одан әрі цифрландырудың объективті қажеттілігі талап етіледі. Қаржы (оның ішінде сақтандыру) нарығын цифрландырудың жедел барысы жаңа технологиялық шешімдерді, оның ішінде жаңа цифрлық құралдарды енгізуді бере алады[1].

Цифрландыру жағдайында сақтандыру нарығы түпкі өнім ретінде сандық полис беру, тәуекелдерді есепке алу және өлшеу процестерін автоматтандыру, сақтандыру шығындары мәселелерін шешу үшін жаңа жетілдірілген технологиялық шешімдерді пайдалануға дайын болуы тиіс. Сақтандырудың экономикалық мазмұны өзгеріссіз қалады, бірақ жаңа сандық инфрақұрылым және негізгі сандық құралдар жасалады. Іс жүзінде көбінесе "электрондық" сақтандыру термині қолданылады. Қазіргі заманғы сақтандыруды цифрландырудың негізгі факторлары инновациялық технологиялық шешімдерді қолдану, ақпаратты өңдеудің бөлінген жүйесін (блокчейн) енгізу, үлкен сандық деректерді өңдеу әдістері, жасанды интеллект болып табылады, олардың көмегімен сақтандыру қызметі және сақтанушының жеке сұраныстарын қанағаттандыру мәселелері шешілуі тиіс. Сақтандыру бизнесіне блокты енгізудің негізгі проблемасы технологиялар саласында емес, адами қатынастар саласында жатыр.

Блок-технологияның пайда болуы, ең алдымен, крипто-валюта операцияларын автономды режимде қамтамасыз ету үшін байланысты. Блоктың бірегейлігі криптографиялық қорғау жүйесіне кепілдік беретін өзгермейтіндіктен немесе қайтымсыз болып табылады. Блокчейннің өзіне тән ерекшелігі-блоктардағы нақты операция жазбасының үлестірілген тізбегінің барлық қатысушыларының ақпаратына қол жеткізу қабілеті болып табылады, бұл деректерді бұрмалау мүмкіндігін болдырмайды. Бұл тізілім бір-бірімен өзара байланысқан блоктарда шифрланған түрде

хронологиялық тәртіппен үнемі толтырылатын жазбалар тізімін сақтауға қабілетті. Сонымен қатар, әр түрлі қолданушылар мен ұйымдар арасында бүкіл әлем бойынша бөлінген тораптардың жиынында (кейде миллиондаған) бір мезгілде жұмыс істейтін таратылған тізілім немесе деректер базасы.

Блокчейн сақтандыру саласын жаңғыртуда мүлдем жаңа технологиялық мүмкіндіктерді ашуға мүмкіндік береді:

- сақтандыру оқиғалары бойынша орындалатын смарт-келісімшарттар автоматты сақтандыру төлемдерін қамтамасыз етуге

- тәуекелдерді азайтуға және жалпы клиенттерге қызмет көрсету сапасын жақсартуға көмектеседі- блок-жүйелердің тиімділігі нарықтарды орталықсыздандырылған, толық сандық және неғұрлым қауіпсіз етеді;

- сұраныстарды өңдеу уақытын және қаржылық транзакциялардың құнын төмендетеді;- делдалдардан бас тарту және жария блок - платформалардың ашықтығы, жүйеге деген сенімді арттырады, жұмыс жылдамдығын айтарлықтай арттырады және оның құнын төмендетеді;- транзакцияларды өңдеудің жоғары жылдамдығы қызметтердің жеке құнын оңай таңдауға мүмкіндік береді және нарықты неғұрлым икемді етеді;

Бүгінгі күні әлемдік тәжірибеде сақтандыру саласында блокчейн технологиясын пайдаланатын 5 ең қызықты бизнес жоба:

- Etherisc
- Medishares.
- PAL Network.
- Teambrella.
- VouchForMe.

Etherisc стартабы Ethereum блоктарына негізделген орталықсыздандырылған сақтандыру платформасын әзірледі. Компания осы платформада өнімдерді дербес әзірлейді, сондай-ақ басқа ұйымдарға өз қосымшаларын құру және тарату үшін пайдалануға мүмкіндік береді, оларды жалпы инфрақұрылыммен, өнімдер үлгілерімен және қызмет ретінде сақтандыру лицензиясымен қамтамасыз етеді.

Medishares-бұл әр түрлі қызмет салаларында пайдаланушыларды өзара сақтандыру үшін орталықсыздандырылған маркетплейс. Бұл ашық бастапқы коды бар платформа Ethereum блоктарына негізделген және сақтандыру компанияларының сақтандыру қызметтерін пайдаланушыларды жеткізу үшін смартконтракттарды пайдаланады.MediShares сақтандыру моделі осы жүйеге қосылып, сақтандырушылар MDS таңбаларын сатып алу арқылы сақтандыру төлемдері үшін резервтерді қамтамасыз ете отырып, белгілі бір соманы енгізеді. Сақтандырушыларды жүйеде резервтерді сақтауға ынталандыру үшін оларға MDS платформасының белгісінде сыйақы төленеді.MDS белгісі 9 биржаларда, HuobiGlobal, Gate.io, Dcoin және басқалар.

PAL Network-жасанды интеллект пен Машиналық оқыту арқылы блокта сақтандырумен айналысатын Сингапурдың стартапы. Платформа адамдарға банктік жүйеден тыс сақтандыру қорғанысын ұсыну, дамушы елдердегі тұтынушылар мен сақтандыру қызметтерін жеткізушілер арасындағы алшақтықты қысқарту мақсатында құрылды.Сақтандыру полисін дәстүрлі валюта немесе платформа белгісі үшін сатып алуға болады, мұндай жағдайда сақтандыру 50% арзан болады. Сақтандыру төлемдері, сондай-ақ әдеттегі валютада немесе таңдау pal белгісінде жасалады. Сондай-ақ, PAL Network серіктестерге сақтандыру өнімдерін таратуды жеңілдету үшін ыңғайлы кол жеткізуді ұсынады.

Teambrella Стартап пайдаланушыларға P2P сақтандыру қызметін ұсынады. Сервисті пайдаланушылар командаларға бірігеді. Сақтандыру жағдайы басталған кезде командада өтеу туралы шешім сақтандыру процесінің ашықтығын қамтамасыз ете отырып, талқылау және дауыс беру жолымен қабылданады.

Процестің ашықтығы әділ шешімдер шығаруды қамтамасыз етеді және әлеуметтік қатынастарды нығайтады.

Vouchforme, бұрын InsurePal ретінде белгілі, бұл бірегей тұжырымдамасы бар блок платформа. Қосымша қоғам тарапынан мақұлдауға негізделген әлемдегі алғашқы орталықсыздандырылған әлеуметтік сақтандыру болып табылады. Ұқсас механизм басқа салаларда да, мысалы, қарыз алушы қандай да бір артықшылықтар алған кезде, егер оның кепілгері болса, кредит беруде де пайдаланылады. Платформаның негізгі принципі қаржылық кепілдік беретін кепілгерлер болған жағдайда сақтандыру компанияларының клиенттеріне жеңілдіктер беру. Платформа сақтандырылған клиент, егер басқа тарап өзара келісімді бұзса, түпкілікті өтемақы алады деп кепілдік береді[2].

Үлкен деректер (Big Data) - сақтандыру бизнесінің негізі ретінде статистикалық және басқару ақпараты. Сақтандыру өнімдері түрлерінің кең тізімі және көптеген сақтандыру ақпараттары сақтандырушылардың Big Data технологияларын келесі бағыттарда қолдануына себепші болады:

1. Дербестендіру (индивидуализация) сақтандыру полистері;
2. Сақтандыру тарифтерін қалыптастыру кезінде тәуекелдерді бағалау;
3. Сақтандыру жағдайларының алдын алу;
4. Сақтандыру Алаяқтығына қарсы күрес;
5. Сақтандырудағы рутиндік процестер мен операцияларды автоматтандыру.

«Бұлтты» Технологиялар. Қазіргі заманғы сақтандыру технологияларын дамытудағы ең өршіл бағыт-жұмысты «корпоративтік бұлтқа» аудару болып табылады. Бұл бағытта зерттеулер жеткіліксіз. «Бұлт» термині пайдаланушыларға IT-қызметтерді ұсыну тәсілін білдіреді.

«Бұлтты» технологияларға күмәнсіз артықшылықтармен қатар, олардың қолданылуын шектейтін кемшіліктер де тән. Мысалы, сақтанушының Интернетпен сенімді байланысы, сақтандыру ұйымы талап еткен бағдарламалық қамтамасыз етуді еңбекті көп қажет етеді. Мұндай шектеулер "бұлтты" және агенттік - бағытталған технологияларды біріктіру жолымен ішінара еңсеріледі. Мысалы, үнемі қозғалыстағы сақтандыру агенттері қолдайтын мобильді есептеулер тұжырымдамасы Клиентті желіге тұрақты қосуды талап етпейді.

Интеллектуалды ақпараттық технологиялар (АТЖ), ол адам дағдылары мен іс-әрекеттерін, логикалық ойлау қабілетін қолдану сияқты әртүрлі деректерді өңдеуге қабілетті цифрлық технологиялар түсініледі. Бұл технологиялар жасанды интеллект технологиялары деп аталады. Сақтандыруды цифрландыру перспективалары электрондық порталдың мүмкіндіктерін жақсартуға, сақтандыру өнімдерін электрондық сату сақтандыру қызметінің жұмыс процестерін басқару жүйесін енгізуге және жақсартуға бағытталған цифрландыруға инвестициялармен байланысты. Дамыған елдердің экономикасында, саланың жетекші сақтандыру компанияларында озық цифрлық технологиялардың техникалық және технологиялық жетістіктерін белсенді пайдаланады[3].

Қортындылай келе сақтандыруда жаңа цифрлық құралдарды қолдану Қазақстан үшін сандық бәсекеге қабілеттілік тұрғысынан өте өзекті. Цифрлық құралдар еңбек өнімділігінің жоғары деңгейі бар бәсекеге қабілетті өндірісті құруға, адамның жеке қажеттіліктерін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Сақтандыру қызметінде цифрлық технологияларды пайдалану нәтижесінде:

сақтандыру қызметінің тиімділігі мен рентабельділігі артады; өзара конвергенция жүзеге асырылады және коммерциялық сақтандыру (P2P-сақтандыру);

сақтандыру қатынастарының әлеуметтенуі орын алады; жаңа сақтандыру қызметтері мен өнімдері пайда болады; сақтандыру саласында еңбек нарығы өзгереді .

Әдебиет:

1. <http://www.ranking.kz/>
2. Сембеков А.К Майкенова А.Е ҚЭУ Жаршысы №4: экономика, философия, педагогика, юриспруденция ЖУРНАЛЫ .2019.
3. <https://massaget.kz>

Ахметов Б.Р., Карагандинский университет имени академика Е.А. Букетова, юридический факультет, гр. МП-21, студент

(Научный руководитель – старший преподаватель Старожилова Н.П.)

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ И ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА КАК КЛЮЧЕВОЕ УСЛОВИЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРАВОПОРЯДКА

Полиция и гражданское общество, находясь в постоянном взаимодействии, активно влияют друг на друга, осуществляя определенные цели, используя различные принципы, типы и формы. Главная задача полиции состоит в том, чтобы обеспечить безопасность и сохранность гражданского общества. Из всего вышеизложенного следует, что в мероприятия по противодействию преступности должны быть вовлечены практически все институты гражданского общества, общественные организации, юридические и физические лица, осуществляющие профессиональную деятельность. Например,